

**РІВНЕНСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Рівненського обласного
інституту післядипломної
педагогічної освіти

30.06.2026 № 197-од

ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації керівників гуртків

**«РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
КЕРІВНИКІВ ГУРТКІВ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ»**

Рівне – 2026

Розробники: Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (Бобрикова Ю.С., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри методики викладання і змісту освіти Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти; Давидюк Н.Ю., кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри психології та інклюзивної освіти Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти).

Напрямок підвищення кваліфікації: розвиток професійних компетентностей керівників гуртків щодо застосування сучасних підходів, методик і технологій в організації освітньої діяльності.

Розроблено на основі типової програми: підвищення кваліфікації педагогічних працівників сфери позашкільної освіти на тему «Реалізація компетентнісного підходу в освітньому процесі закладів позашкільної освіти», що затверджена наказом Міністерства освіти і науки України 19 березня 2026 року № 494.

Термін дії програми: з 30.06.2026 до 30.06.2031 року.

Рецензенти:

Гавлітіна Тетяна, завідувач кафедри педагогіки й освітніх інновацій Рівненського інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент;

Мінакова Наталія, методист лабораторії національного виховання, старший викладач кафедри педагогіки й освітніх інновацій Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Програма підвищення кваліфікації керівників гуртків за напрямом «Розвиток професійних компетентностей» розроблена з урахуванням суспільного запиту на підвищення якості позашкільної освіти, державних пріоритетів у сфері освіти, потреби в удосконаленні професійних компетентностей педагогів та необхідності забезпечення якісного освітнього процесу шляхом упровадження інноваційних педагогічних технологій і розвитку творчого потенціалу вихованців.

Позашкільна освіта виконує важливу місію у формуванні всебічно розвиненої особистості. Вона пропонує різноманітні види діяльності, що сприяють розвитку інтересів, здібностей, творчого потенціалу та самореалізації дитини, надаючи кожному здобувачу освіти можливість вибудовувати власну освітню траєкторію. Водночас позашкільна освіта забезпечує соціально-емоційну підтримку дітей, що набуває особливого значення в умовах воєнного стану. Крім того, участь у різних видах діяльності сприяє професійному самовизначенню здобувачів освіти, допомагає їм усвідомити власні здібності та інтереси, створює умови для свідомого вибору майбутнього професійного шляху.

Програму розроблено з урахуванням положень нормативно-правових актів: законів України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності», Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року, схваленої Кабінетом Міністрів України 15 грудня 2023 року за № 1322, Положення про позашкільний навчальний заклад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 травня 2001 року № 433 (зі змінами), Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 6 червня 2022 року за № 527, Концепції розвитку позашкільної освіти на 2025–2030 роки, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 2 жовтня 2025 року № 1314, типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників сфери позашкільної освіти на тему «Реалізація компетентнісного підходу в освітньому процесі закладів позашкільної освіти», що затверджена наказом Міністерства освіти і науки України 19 березня 2026 року № 494 та інших нормативно-правових актів у сфері освіти.

Програма підвищення кваліфікації керівників гуртків спрямована на розвиток професійної компетентності педагогів, формування навичок надання психологічної підтримки, застосування інноваційних методик навчання та організації безпечного, розвивального середовища для дітей в умовах суспільних викликів. Особлива увага приділяється формуванню здатності керівника гуртка адаптувати освітній процес під індивідуальні потреби дітей, враховувати їх психологічний стан та створювати умови для розвитку творчості, самостійності та соціальної активності.

Цільова група: керівники гуртків.

Обсяг (тривалість): 60 годин / 2 кредита ЄКТС.

Особливості реалізації програми: реалізація програми ґрунтується на засадах гнучкості, варіативності, практичної спрямованості та орієнтації на професійні потреби педагогічних працівників закладів позашкільної освіти.

Програма включає три взаємопов'язані модулі, які забезпечують можливість побудови індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогічних працівників, гнучкого реагування на їхні професійні потреби та врахування сучасних суспільних викликів. Навчання за програмою відбувається у формі інтенсивного курсу тривалістю 8 днів, що поєднує теоретичну підготовку з практичним опрацюванням сучасних підходів, технологій і методик позашкільної освіти.

Форма навчання: очна, очна (з використанням технологій дистанційного навчання).

Мета підвищення кваліфікації: професійний розвиток педагогічних працівників закладів позашкільної освіти шляхом удосконалення та набуття професійних компетентностей, необхідних для ефективної організації освітнього процесу відповідно до державної політики у сфері позашкільної освіти.

Завдання підвищення кваліфікації:

ознайомити слухачів із нормативно-правовими засадами державної політики у сфері позашкільної освіти та організації виховного процесу;

сприяти формуванню умінь планувати та організовувати освітній процес на основі загальнолюдських, національних та демократичних цінностей;

розвинути компетентності в педагогів щодо організації виховного процесу на засадах рівності усіх здобувачів освіти, без будь-яких форм дискримінації, на засадах інклюзивності й безбар'єрності;

ознайомити педагогічних працівників із сучасними підходами до формування в здобувачів освіти, громадянської активності, патріотизму, поваги до культурних цінностей українського народу, його історико-культурних надбань і традицій, державної мови;

сприяти формуванню здоров'язбережувальної компетентності педагогів, зокрема в аспектах профілактики травматизму, охорони життя і здоров'я здобувачів освіти, розвитку культури безпечної поведінки.

сприяти опануванню керівниками гуртків закладів позашкільної освіти сучасними технологіями, методиками та педагогічними підходами до розвитку здібностей та обдарованості в дітей та учнівської молоді;

сприяти формуванню умінь розробляти авторські творчі завдання, вправи та методики, що розвивають творчі здібності здобувачів освіти;

створити умови для оволодіння педагогами техніками фасилітації, менторства та підтримки як колективної взаємодії здобувачів освіти, так і індивідуальної освітньої траєкторії дитини;

ознайомити педагогів із можливостями інтеграції арт-технологій, STEAM-підходів та ігрових практик у програму гуртка, студії чи іншого творчого об'єднання;

формувати навички використання цифрових інструментів та онлайн-платформ для створення творчих продуктів, презентації результатів та підтримки творчої взаємодії між вихованцями;

сприяти ознайомленню педагогів із кращими практиками розвитку творчих здібностей здобувачів освіти в закладах освіти;

забезпечити практичну спрямованість підвищення кваліфікації через використання інтерактивних методів навчання (семінарів, практикумів, майстер-класів, обміну досвідом між учасниками тощо);

сприяти виробленню індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогічних працівників, а також здатності застосовувати здобуті знання та уміння у щоденній педагогічній практиці.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться: предметно-методична (А2), інформаційно-цифрова (А3), психологічна (Б1), емоційно-етична (Б2), педагогічного партнерства (Б3), інклюзивна (В1), здоров'язбережувальна (В2), прогностична (Г1), організаційна (Г2), здатність до навчання впродовж життя (Д1).

Перелік зазначених компетентностей узгоджується з компетентностями, визначеними в професійному стандарті «Вчитель закладу загальної середньої освіти», оскільки професійний стандарт для педагогічних працівників закладів позашкільної освіти наразі не затверджено.

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

За результатами навчання слухачі оволодіють **знаннями** та набудуть (вдосконалять) **уміння, навички** щодо:

сучасних тенденцій розвитку освіти;

планування та організації інформаційно-методичної, організаційно-масової та навчальної роботи гуртка (секції, творчого об'єднання), використання сучасних освітніх підходів, методик і технологій, створення власних освітніх ресурсів;

розвитку здібностей дітей та молоді у сфері освіти, науки, культури, технічної та іншої творчості, формування первинних професійних знань, умінь і навичок, необхідних для їх соціалізації, подальшої самореалізації та/або професійної діяльності;

надання практичної допомоги здобувачам освіти у набутті ключових компетентностей та інших компетентностей відповідно до напрямку позашкільної освіти;

організації фізично та психологічно безпечного освітнього середовища, підтримки осіб з особливими освітніми потребами;

застосування інструментарію офісних та інших прикладних програм для створення дидактичних і методичних матеріалів;

проектування власного професійного розвитку з метою забезпечення якісного надання освітніх послуг та ефективного виконання посадових і функціональних обов'язків.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Оцінювання результатів навчання здійснюється на засадах об'єктивності, прозорості та відповідності очікуваним результатам навчання. Його метою є визначення рівня сформованості професійних компетентностей слухачів, передбачених програмою підвищення кваліфікації.

Результати навчання підтверджуються за умови виконання слухачем не менше 70 % обов'язкових навчальних завдань, успішного проходження підсумкового оцінювання та активної участі в навчальних заняттях.

Для оцінювання результатів навчання використовуються такі інструменти: тестові завдання для перевірки теоретичних знань за темами модулів програми; практичні завдання, що передбачають розроблення дидактичних і методичних матеріалів, мініпроектів та інших практико орієнтованих напрацювань з організації позашкільної освіти.

Підсумкове оцінювання результатів навчання здійснюється за такими критеріями: виконання тестових завдань із результатом від 70% до 100% правильних відповідей; актуальність, практична значущість, інноваційність і методична обґрунтованість виконаних практичних завдань; самостійність, творчий підхід і здатність до педагогічної рефлексії під час виконання завдань; готовність до впровадження набутих знань та навичок у власну педагогічну діяльність.

Документ про підсумки підвищення кваліфікації: свідоцтво (сертифікат) про підвищення кваліфікації відповідно до встановленого зразка обсягом 60 годин / 2 кредита ЄКТС.

Вартість програми: узгоджується додатково (враховуючи кількість слухачів).

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Реалізація програми ґрунтується на засадах гнучкості, варіативності, науковості та практичної спрямованості, з орієнтацією на професійні потреби педагогічних працівників закладів позашкільної освіти щодо ефективного планування та організації діяльності гуртків (секцій, творчих об'єднань), використання сучасних освітніх підходів, методик і технологій, розвитку творчих здібностей дітей та молоді, створення безпечного освітнього середовища, а також проєктування власного професійного розвитку.

Програмою передбачено інтерактивні лекційні заняття, спрямовані на засвоєння теоретичних основ організації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти, ознайомлення із сучасними освітніми підходами, методиками й технологіями та актуальними напрямками професійної діяльності педагогічних працівників.

Особливістю практичних занять є виконання практико-орієнтованих вправ, аналіз конкретних педагогічних ситуацій, розв'язання професійних кейсів, моделювання різних видів діяльності гуртка (секції, творчого об'єднання), застосування сучасних освітніх технологій, а також створення дидактичних і методичних матеріалів.

Самостійна робота передбачає індивідуальну роботу з кейсами, опрацювання навчально-методичних матеріалів, моделювання діяльності, відповіді на питання самоконтролю та виконання практичних завдань, спрямованих на закріплення та систематизацію набутих знань, умінь і навичок.

Підсумкові заходи передбачають виконання підсумкового тестування із метою визначення рівня засвоєння теоретичного змісту програми та сформованості професійних компетентностей, а також презентацію результатів виконаної самостійної роботи або власного педагогічного досвіду. Застосування зазначених форм оцінювання забезпечує комплексне визначення результатів навчання, сприяє формуванню навичок узагальнення, систематизації, аналізу та практичного застосування набутих знань.

Зміст програми складається з 3-ох модулів та 28-ти взаємопов'язаних тем. На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест із 30 питань. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати слухачі – 30 балів. Прохідний бал – 21 (70%). Учасники, які успішно пройшли навчання та склали підсумковий тест, отримують сертифікат про підвищення кваліфікації.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 60 год, з них: 18 год – лекційні заняття, 34 год – практична робота, 4 год – самостійна робота, 4 год – контрольні заходи.

Навчально-тематичний план

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. Професійний розвиток керівника гуртка: ціннісні та нормативні засади діяльності					
Тема 1.1. Українська мова – мова професійного спілкування	2				2
Тема 1.2. Базові цінності українського виховання	2				2
Тема 1.3. Формування української національної та громадянської ідентичності в здобувачів освіти: ключові аспекти		2			2
Тема 1.4. Формування безпечного освітнього середовища	2				2
Тема 1.5. Академічна доброчесність та її цінності		2			2
Тема 1.6. Лідерство як елемент розвитку особистості: поняття та сутність ситуативного лідерства	2				2
Тема 1.7. Атестація педагогічних працівників: нормативно-правове регулювання		2			2
Разом за модулем	8	6			14
МОДУЛЬ 2. Організація освітнього процесу в сучасному закладі позашкільної освіти					
Тема 2.1. Вектори розвитку позашкільної освіти в умовах суспільних та освітніх трансформацій	2				2
Тема 2.2. Організація роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладі позашкільної освіти	2				2

Тема 2.3. Сучасні підходи до організації освітнього процесу на засадах і принципах STEM-освіти		2			2
Тема 2.4. Компетентнісний підхід у системі професійного розвитку педагогічних працівників: можливості та перспективи		2			2
Тема 2.5. Сучасні підходи до профорієнтаційної роботи в закладі позашкільної освіти		2			2
Тема 2.6. Формування наскрізних умінь у здобувачів освіти: розвиток критичного мислення		2			2
Тема 2.7. Розвиток обдарованості здобувачів освіти: сучасні підходи, виклики та практичні рішення		2			2
Тема 2.8. Планування освітнього процесу та укладання документації в закладі позашкільної освіти			2		2
Разом за модулем	4	10	2		16
МОДУЛЬ 3. Освітні технології та методичне забезпечення діяльності керівника гуртка					
Тема 3.1. Екологія особистості та здоров'язберігаючі технології виховання	2				2
Тема 3.2. Навчально-методичне забезпечення діяльності керівника гуртка		2			2
Тема 3.3. Особливості реалізації компетентнісного підходу в змісті, формах і методах позашкільної освіти: структура та планування сучасного навчального заняття		2			2
Тема 3.4. Активізація		4			4

пізнавальної діяльності здобувачів освіти: форми, методи, технології					
Тема 3.5. Організація екскурсій та подорожей з учнівською молоддю			2		2
Тема 3.6. Організація дослідницької діяльності здобувачів освіти в системі МАН		4			4
Тема 3.7. Інструменти реалізації компетентнісного підходу в позашкільній освіті: проєктна діяльність як модель компетентнісно орієнтованого навчання.		4			4
Тема 3.8. Розвиток творчого потенціалу та особистісних можливостей здобувачів освіти: форми, методи, технології	2	2			4
Тема 3.9. Від групи до спільноти: етапи формування колективу. Тимбілдінг	2				2
Разом за модулем	6	18	2		26
Підсумкові заходи				4	4
Усього	18	34	4	4	60

2. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Професійний розвиток керівника гуртка: ціннісні та нормативні засади діяльності

Тема 1.1. Українська мова – мова професійного спілкування

Українська літературна мова як унормована форма загальнонародної мови. Мовні норми. Історія походження і розвитку української мови. Лінгвоцид: історія і сучасність. Українська мова серед інших мов світу. Мова професійного спілкування як функціональний різновид української літературної мови. Спілкування як інструмент професійної діяльності (функції спілкування; види і форми професійного спілкування). Риторика і мистецтво презентації. Культура усного фахового спілкування. Мовленнєвий етикет – невід’ємний етикет професійної культури. Форми колективного обговорення професійних проблем. Науковий стиль і його засоби у професійному спілкуванні. Мовленнєва діяльність як один з основних видів діяльності людини. Типові помилки у тексті документа.

Тема 1.2. Базові цінності українського виховання

Унікальність гуманістичних цінностей для виховання та єдність цілей і засобів виховання у гуманістичному світогляді особистості. Базові цінності українського виховання як вищі цінності, що залучають особистість до суспільних відносин. Цінності перехідного значення як прикладні цінності виховання. Гуманістичний ідеал українського виховання.

Новий зміст наповнення базових цінностей українського виховання: свобода, відповідальність, патріотизм, громадянськість, єдність, конкурентоспроможність, працелюбність, культура гідності, самодостатність особистості вихованця. Домінування базових цінностей в сучасному виховному процесі. Вибір актуального змісту виховання за пірамідою цінностей.

Тема 1.3. Формування української національної та громадянської ідентичності в здобувачів освіти: ключові аспекти

Особливості сучасного виховання. Ціннісні аспекти змісту виховання. Ідентичність, національна та громадянська ідентичність. Формування української ідентичності у новій українській школі як запорука національної єдності, життєстійкості суспільства та успішної інтеграції України до європейського простору.

Відмінності та синергія між національною та громадянською ідентичністю. Концепція «національно-громадянської єдності». Патріотично-державницьке виховання. Формування ідентичності через активну громадянську позицію (волонтерство, учнівське самоврядування, проєктна діяльність).

Роль критичного мислення та вивчення історії у подоланні міфів та формуванні свідомого ставлення до минулого (зокрема, щодо російсько-української війни, Голодомору, боротьби за незалежність).

Інтеграція національних цінностей, традицій, мови та символів у освітній

процес. Ключові аспекти та сучасні виклики національній ідентичності.

Тема 1.4. Формування безпечного освітнього середовища

Створення безпечного освітнього середовища як одне із першочергових завдань закладу освіти, що має реалізувати право на безпечні та нешкідливі умови навчання під час війни. Законодавче та нормативно правове забезпечення організації безпечного середовища в закладах освіти. Концепція

НУШ та положення Конвенції про права дитини стосовно створення безпечного і дружнього до дитини освітнього середовища та наявність чітких процедур реагування/поведінки працівників закладу освіти та відпрацювання правил з учнями.

Безпечний фізичний простір та заходи з адаптації будівлі і приміщень закладу освіти для забезпечення можливості користуватись ними усім учасникам освітнього процесу. Заклад освіти як навчальний ресурс і простір розвитку й співпраці. Принципи функціонування безпечного освітнього середовища в умовах війни, обладнання укриття та чіткі інструкції його використання: безпечне місце + безпечний дорослий = дитина у безпеці.

Інструменти та засоби навчання поведінки дітей і створення умов для психологічної їх захищеності: навчання емпатії та сприйняття інакшості, обговорення суперечливих питань, надання першої психологічної допомоги, ігрові техніки, відео матеріали. Безперервний процес реагування на нові виклики життя та підвищення кваліфікації педагога з питань особливостей роботи з дітьми ВПО.

Тема 1.5. Академічна доброчесність та її цінності

Фундаментальні базові цінності академічної доброчесності, їх сутність та характеристика. Міжнародний досвід та історії пошуку ціннісних засад академічної доброчесності. Узгодження базових цінностей і етичних норм в освітньому законодавстві України. Перевага та необхідність довіри як передумови для вільного обміну ідей, творчості та індивідуального розвитку учасників освітнього процесу.

Місце та роль базових цінностей академічної доброчесності в наскрізному процесі виховання на цінностях в НУШ. Ціннісний потенціал реалізації змісту компетентнісної освіти. Посилення емоційно-ціннісного компонента розвитку особистості учня. Приклади базових цінностей, які можна включити до кодексу етики учнів. Використання цінностей академічної доброчесності в міжособистісній взаємодії в позаакадемічному середовищі.

Тема 1.6. Лідерство, як елемент розвитку закладу освіти: поняття та сутність ситуативного лідерства

Значення лідерства для ефективного управління закладом освіти. Освітній лідер у контексті Нової української школи. Відмінність між адміністративним керівництвом і лідерством. Поняття «лідерство» в педагогіці та менеджменті. Основні підходи до вивчення лідерства: класичні, поведінкові, сучасні теорії. Характеристики ефективного лідера в освітньому середовищі. Види лідерства:

авторитарне, демократичне, трансформаційне, колегіальне, ситуативне.

Теоретичні засади моделі ситуативного лідерства. Залежність стилю лідерства від рівня зрілості команди. Стили поведінки керівника у різних ситуаціях: Директивний стиль (низька зрілість колективу); Наставницький стиль (середня зрілість, потреба в підтримці); Підтримувальний стиль (висока мотивація, потреба у визнанні); Делегувальний стиль (висока компетентність та автономність команди). Практичні кейси застосування ситуативного лідерства в управлінні школою.

Лідер як агент змін: роль у формуванні шкільної культури та інноваційного середовища. Управлінські рішення, що сприяють розвитку педагогічного потенціалу колективу. Формування довіри, комунікації та партнерства між учасниками освітнього процесу. Лідерство як чинник професійного зростання педагогів.

Тема 1.7. Атестація педагогічних працівників як важливий чинник підвищення професійної компетентності педагогів

Атестація педагогічних працівників як система заходів, спрямованих на всебічне комплексне оцінювання педагогічної діяльності педагогічних працівників. Принципи атестації. Атестаційні комісії, їх повноваження. Організація та строки проведення атестації. Порядок атестації керівних кадрів.

Умови та порядок присвоєння кваліфікаційних категорій. Педагогічні звання, умови їх присвоєння. Рішення атестаційної комісії як підстава для звільнення педагогічного працівника з роботи у порядку, встановленому законодавством. Порядок оскарження рішення атестаційної комісії.

Професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників.

МОДУЛЬ 2. Організація освітнього процесу в сучасному закладі позашкільної освіти

Тема 2.1. Вектори розвитку позашкільної освіти в умовах суспільних та освітніх трансформацій

Функції закладів позашкільної освіти в умовах воєнного стану. Нормативно-правові документи для забезпечення організаційних аспектів діяльності закладів позашкільної освіти в умовах воєнного стану. Напрями діяльності закладів позашкільної освіти в умовах воєнного стану: створення безпечного освітнього середовища та формування у дітей безпекових навичок; національно-патріотичне виховання; соціально-психологічна підтримка дітей та молоді; волонтерство тощо. Основні напрями формування безпекових навичок. Особливості реалізації Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України до 2025 року в закладах позашкільної освіти. Техніки психолого-педагогічної підтримки дітей різного віку. Розвиток дитячих громадських ініціатив.

Особливості реалізації освітнього процесу закладів позашкільної освіти в дистанційному, змішаному форматі.

Тема 2.2. Організація роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладі позашкільної освіти

Порядок взаємодії осіб, які беруть участь в управлінні. Використання законодавчих та інших нормативно-правових актів з охорони праці. Управління внутрішніми нормативними актами. Використання законодавчих та інших нормативно-правових актів з охорони праці. Нормативні акти про охорону праці, що підлягають затвердженню трудовим колективом (Положення про комісію з питань охорони праці підприємства, Положення про уповноважених трудових колективів з питань охорони праці тощо), опрацьовуються власником разом з відповідними громадськими організаціями. Управління внутрішніми нормативними актами.

Планування роботи з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності. Орієнтовний зміст розділу «Охорона праці» річного плану роботи закладу. Порядок проведення та реєстрації інструктажів з охорони праці з учнями.

Тема 2.3. Сучасні підходи до організації освітнього процесу на засадах і принципах STEM-освіти

Основні напрями впровадження STEM-підходу в закладах освіти. Навчально-методичне та матеріально-технічне забезпечення. Інтеграція формальної та неформальної освіти в реалізації STEM-підходу. Залучення учнів до STEM-проектів, заходів обласного, всеукраїнського та міжнародного рівнів.

Характеристика діяльності державних та громадських інституцій, які здійснюють науково-методичний супровід закладів освіти у STEM-напряму. Заходи всеукраїнського та обласного рівнів щодо поширення досвіду роботи в галузі STEM-освіти: Всеукраїнський фестиваль «STEM-весна», Web-STEM-школа тощо. Педагогічний досвід закладів освіти Рівненщини щодо реалізації STEM-підходу.

Тема 2.4. Компетентнісний підхід у системі професійного розвитку педагогічних працівників: можливості та перспективи

Компетентнісний підхід як основа професійного розвитку педагогічних працівників, підвищення їхньої професійної мобільності, здатності до адаптації в умовах освітніх змін та готовності до впровадження нових стандартів у професійній діяльності.

Теоретичні та практичні аспекти реалізації компетентнісного підходу в системі професійного розвитку педагогічних працівників закладів освіти в умовах Нової української школи. Сучасні тенденції щодо формування готовності педагогічних працівників до безперервного професійного розвитку, самоосвіти, рефлексії власної професійної діяльності, визначення індивідуальних професійних потреб і побудови персональної траєкторії професійного зростання. Сучасні підходи до розвитку професійних компетентностей педагогічних працівників, можливості формальної, неформальної та інформальної освіти, інноваційні форми й технології професійного навчання. Особливості організації та проходження підвищення кваліфікації педагогічних працівників на цифровій платформі «Вектор», можливості вибору програм підвищення кваліфікації, форм

і напрямів професійного розвитку відповідно до індивідуальних професійних потреб.

Розвиток здатності педагогічних працівників застосовувати набуті знання та компетентності для вдосконалення освітнього та управлінського процесів, упровадження сучасних педагогічних технологій навчання й виховання, цифрових інструментів та інноваційних освітніх практик.

Тема 2.5. Сучасні підходи до профорієнтаційної роботи в закладі позашкільної освіти

Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти («Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи») про сучасні перспективи й виклики щодо дієвої організації профорієнтаційної роботи. Система роботи з професійної орієнтації, що відповідає сучасним вимогам педагогічної науки, соціально-економічним викликам суспільства, запитам ринку праці.

Модель профорієнтаційної роботи в закладі позашкільної освіти. Сучасні інформаційні ресурси для організації особистісно орієнтованої профорієнтаційної роботи. Практичний інструментарій педагогів для персоналізації профорієнтаційної діяльності. Психолого-педагогічні особливості організації профорієнтаційної роботи в закладі позашкільної освіти.

Тема 2.6. Формування наскрізних умінь у здобувачів освіти: розвиток критичного мислення

В умовах постійно зростаючого обсягу інформації виникає потреба шукати шляхи ефективного навчання, приховані резерви розумової активності.

Сучасність вимагає нестандартного бачення проблеми, пошуку дієвих нешаблонних рішень, кількох варіантів розв'язання запропонованої задачі. Така діяльність дитини забезпечується специфічними інтелектуальними здібностями, які називають креативністю. Вона полягає в умінні висувати неординарні ідеї, уникати в мисленні традиційних схем.

Креативне мислення відкриває безмежні можливості, дозволяє вийти за рамки штучних обмежень, знайти нестандартні рішення, нові можливості, а отже, досягти успіху, який просто неможливий в рамках стандартів і шаблонів. Тобто, креативне мислення – це вміння мислити поза рамками, вириватися з-під влади шаблонів, схем і правил, бачити ситуацію під іншим кутом, генерувати ідеї, сприймати альтернативні точки зору.

Основні складові креативності. Методи і прийоми розвитку креативного мислення у здобувачів освіти.

Тема 2.7. Розвиток обдарованості здобувачів освіти: сучасні підходи, виклики та практичні рішення

Теоретичні підходи до трактування поняття обдарованості. Характерні особливості обдарованих дітей та молоді. Інтелектуальна та творча обдарованість.

Наукові психолого-педагогічні методи досліджень обдарованості. Особливості підтримки обдарованих дітей і молоді: фактори ризику. Ідентифікація обдарованої молоді. Соціум і обдарованість. Вплив освітнього середовища на розвиток обдарованості. Моделі навчання обдарованих дітей.

Методика і практика навчання обдарованих дітей. Формування індивідуальної освітньої траєкторії.

Тема 2.8. Планування освітнього процесу та укладання документації в закладі позашкільної освіти

Ділова документація закладу позашкільної освіти. Нормативно-правове забезпечення. Планування роботи гуртка / студії. Укладання обов'язкової документації керівником гуртка / студії. Розроблення навчальної програми та календарно-тематичного плану. Загальні вимоги до ведення журналу планування та обліку роботи. Відомості про членів гуртка. План роботи гуртка на I та II півріччя. Облік роботи гуртка / студії. Види інструктажів з безпеки життєдіяльності та їх оформлення. Підготовка річного звіту про роботу гуртка. Творчі досягнення гуртківців тощо.

МОДУЛЬ 3. Освітні технології та методичне забезпечення діяльності керівника гуртка

Тема 3.1. Екологія особистості та здоров'язберігаючі технології виховання

Концепція екологічної освіти та загальні закономірності взаємозв'язку людини, популяції людей з довкіллям. Вплив чинників довкілля на функціонування людського організму.

Цілеспрямоване управління, збереження і поліпшення здоров'я населення. Комплексна екологічна освіта і виховання. Формування екологічної культури особистості та виховання розуміння сучасних екологічних проблем держави й світу, усвідомлення їх важливості, актуальності і універсальності. Соціальна модель здоров'я особистості людини.

Здоров'язберігаючі технології виховання: їх мета, алгоритм реалізації в безпечному освітньому середовищі закладу освіти. Формування та розвиток в учнів необхідних знань, вмінь та навичок здорового способу життя. Вивчення та збереження стану здоров'я особистості учня.

Тема 3.2. Навчально-методичне забезпечення діяльності керівника гуртка

Загальна характеристика програм за напрямками позашкільної освіти, що мають гриф Міністерства освіти і науки України. Види програм. Рівні затвердження навчальних програм. Розміщення програм на інтернет-ресурсах.

Вимоги до змісту, структури та оформлення програм з позашкільної освіти. Способи побудови навчальних програм. Вимоги до структурних елементів: пояснювальна записка, навчально-тематичний план, зміст програми,

прогнозований результат, орієнтовний перелік обладнання, література, додатки. Особливості експертного оцінювання навчальних програм, рецензування.

Вимоги до рукописів навчальної літератури. Критерії їх оцінювання.

Дотримання принципів академічної доброчесності.

Тема 3.3. Особливості реалізації компетентнісного підходу в змісті, формах і методах позашкільної освіти: структура та планування сучасного навчального заняття

Характеристика понять «зміст освіти», «зміст позашкільної освіти». Принципи відбору змісту позашкільної освіти на компетентнісних засадах. Підходи щодо формування змісту позашкільної освіти: компетентнісний, практико-зорієнтований, індивідуальний, інклюзивний, недискримінаційний. Особливості формування змісту позашкільної освіти з урахуванням запитів, потреб вихованців, учнів, слухачів закладів позашкільної освіти, положень, що визначені в Концепції НУШ. Розроблення змістово-методичного забезпечення напрямів позашкільної освіти з урахуванням компетентнісного підходу. Структура компетентнісно зорієнтованих завдань. Особливості реалізації компетентнісного підходу у традиційних та інноваційних формах організації освітнього процесу.

Тема 3.4. Активізація пізнавальної діяльності здобувачів освіти: форми, методи, технології

Мотивація учнів через зміст навчання. Зацікавлення як умова ефективного навчального процесу. Розвиток внутрішньої мотивації та допитливості. Пояснення як важлива передумова внутрішньої мотивації. Важливість горизонтальних та емпатичних комунікацій.

Створення емоційно привабливого освітнього середовища. Використання змістовно насичених і практично значущих завдань, що відповідають інтересам і зацікавленням здобувачів освіти та актуальні для сьогодення. Зв'язок навчального матеріалу з реальним життям. Використання інтерактивних і творчих методів роботи. Особистісно орієнтований підхід у навчанні. Партисипативність, етапи залучення здобувачів освіти до ухвалення рішень під час освітнього процесу.

Тема 3.5. Організація екскурсій та подорожей з учнівською молоддю

Нормативні документи для організації екскурсій, подорожей, експедицій, походів з учнівською молоддю. Поняття «екскурсія», «експедиція», «похід». Повноваження керівника, що організовує екскурсію, експедицію, похід. Формування груп. Права та обов'язки керівника і заступника керівника групи, що проводять екскурсію, експедицію, похід. Права та обов'язки учасників. Класифікація походів. Вимоги до формування туристських груп та учасників походів. Порядок підготовки і проведення походів.

Тема 3.6. Організація дослідницької діяльності здобувачів освіти в системі МАН

Особливості учнівської дослідницької діяльності. Відмінності учнівського дослідження і наукового дослідження. Порівняння дослідницької і проєктної діяльності. Основні види дослідницької діяльності дітей. Віковий принцип організації дослідницької діяльності. Особливості дослідницької роботи з учнями початкового, основного та вищого рівнів.

Основні вимоги до тематики досліджень. Основні етапи наукового дослідження. Емпіричний і теоретичний рівні пізнання.

Теоретичний рівень пізнання. Методи теоретичного пізнання. Аналіз і синтез. Порівняння. Аналогія. Види інформаційних ресурсів і правила роботи з ними. Пошукові ресурси Інтернет. Загальні принципи роботи з навчальною та науковою літературою. Правила цитування і конспектування матеріалу. Оформлення посилань у тексті. Як уникнути плагіату під час роботи з літературою.

Основні методи емпіричного рівня пізнання – спостереження, експеримент. Організація і проведення спостереження. Організація і проведення експерименту. Форми пошукової роботи учнів, вихованців: екскурсії, експедиції, походи. Специфіка об'єктів вивчення. Обробка і представлення результатів дослідження: графічне і табличне. Форми звітності за результатами дослідження.

Тема 3.7. Інструменти реалізації компетентнісного підходу в позашкільній освіті: проєктна діяльність як модель компетентнісно орієнтованого навчання

Формування ключових компетентностей та наскрізних умінь здобувачів позашкільної освіти засобами проєктної діяльності.

Наукові підходи до визначення понять «проєкт», «проєктна діяльність». Передісторія виникнення методу проєктів. Концепція змісту освіти Дж. Дьюї, У. Кілпатрика. Ідеї проєктного навчання.

Застосування проєктної технології в освітньому процесі ЗПО. Види і сутність освітніх проєктів. Структура та етапи підготовки проєктів. Особливості презентації результатів освітніх проєктів із різних напрямів позашкільної освіти.

Психолого-педагогічні принципи роботи над проєктом. Особливості застосування методу проєктів у діяльності гуртків різних профілів закладів позашкільної освіти. Типологія проєктів. Презентація кращих проєктних робіт.

Тема 3.8. Розвиток творчого потенціалу та особистісних можливостей здобувачів освіти

Концепція НУШ про необхідність пошуку і реалізації творчого потенціалу та креативних можливостей здобувачів освіти. Сучасні концепції розвитку природного, творчого потенціалу дітей та підлітків. Можливості та завдання сучасного закладу освіти в реалізації задатків і здібностей учнів, слухачів, вихованців. Роль, місце, рівень готовності та компетентності педагогічних працівників з розвитку творчих можливостей здобувачів освіти.

Методики виявлення обдарованості і креативності у дітей. Тестування,

анкетування, спостереження. Організація роботи з учнями за індивідуальними програмами розвитку. Вимоги до їх складання та реалізації. Визначення перспектив розвитку учнів та реалізації їх творчого потенціалу.

Тема 3.9. Від групи до спільноти: етапи формування колективу. Тимбілдінг

Поняття та сутність тимбілдингу: історія, мета, актуальність у позашкільній освіті. Педагогічна взаємодія з учнями, батьками. Виховання ставлення до рідної мови. Вправи для згуртування учнівського колективу та формування культури мови і мовлення.

Технологія тимбілдингу в умовах закладу загальної середньої освіти. Поняття «тимбілдінг». Види тимбілдингу. Основні функції тимбілдингу. Етапи розвитку учнівського колективу. Доцільність використання методів тимбілдингу на кожному етапі педагогічної взаємодії.

Ігрові методи та вправи для тимбілдингу. Проектна та групова діяльність як інструмент згуртування. Мотивація дітей до командної роботи. Інноваційні та інтерактивні підходи до тимбілдингу.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

Аналіз ситуацій / кейсів (розбір професійних ситуацій з досвіду роботи слухачів; вирішення педагогічних задач; обговорення варіантів дій в конфліктних ситуаціях) тощо.

Розроблення методичних матеріалів (створення планів-конспектів занять / тренінгів; розробка презентацій, дидактичних матеріалів; написання алгоритмів дій або інструкцій).

Практичні тренінгові вправи (рольові ігри (моделювання ситуацій).

Робота в групах / парах).

Проектна робота (розробка та презентація мініпроектів).

Виконання тестових / діагностичних завдань (рефлексійні анкети / опитування / самооцінювання).

Робота з нормативними документами (аналіз змін у законодавстві; оцінка відповідності освітньої діяльності вимогам державних стандартів) тощо.

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

1. Які основні види документації веде керівник гуртка та які вимоги висуваються до її оформлення?

2. Які принципи слід враховувати під час планування роботи гуртка (секції) на навчальний рік?

3. Як забезпечити взаємозв'язок між програмою гуртка і результатами навчання?

4. Які сучасні цифрові інструменти можна використовувати для планування, обліку та організації освітнього процесу?

5. Які нормативно-правові акти регламентують організацію екскурсій та подорожей із здобувачами освіти?
6. Які вимоги щодо безпеки учасників необхідно враховувати під час підготовки та проведення екскурсій і подорожей?
7. Які етапи підготовки екскурсії забезпечують її ефективність та безпечне проведення?
8. Які методи й форми роботи доцільно використовувати під час екскурсій для підвищення пізнавальної активності здобувачів освіти?
9. Як оцінити освітню результативність екскурсії та використати її результати в подальшій роботі гуртка?

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII : станом на 31 жовтня 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Про позашкільну освіту : Закон України від 22.06.2000 № 1841-III : станом на 12 вересня 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text>
3. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності : Закон України від 13.12.2022 № 2834-IX : станом на 01 січня 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>
4. Про схвалення Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2025 роках : Постанова Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2023 р. № 1322. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1322-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 06.11.2025).
5. Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (зі змінами) : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 800. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 06.11.2025).
6. Типова програма унеможливлення насильства та жорстокого поводження з дітьми. : Постанова Кабінету Міністрів України від 4 червня 2025 р. № 658. URL: <https://surli.cc/yujbkb>
7. Про затвердження переліку типів позашкільних навчальних закладів і Положення про позашкільний навчальний заклад : Постанова Кабінету Міністрів України від 6 травня 2001 року №433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/433-2001-%D0%BF#Text>
8. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України : наказ Міністерства освіти і науки України 06 червня 2022 року № 527. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#Text>
9. Про затвердження Концепції розвитку позашкільної освіти на 2025–2030 роки: наказ Міністерства освіти і науки України від 02 жовтня 2025 №1314. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-kontseptsii-rozvytku-pozashkilnoi-osvity>
10. Про організацію інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 №779. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/779-2019-%D0%BF#Text>
11. Положення про атестацію педагогічних працівників : наказ Міністерства освіти і науки України від 09.09.2022 № 805 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1649-22#Text> (дата звернення: 06.11.2025).
12. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розроблення типових програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників : наказ Міністерства освіти і науки України від 13.10.2025 №1349.

Основна література

1. STEM/STEAM-освіта: від теорії до практики: метод. посіб. / Н. І. Поліхун, К. Г. Постова, Г. В. Онопченко, О. В. Онопченко, І. М. Шевченко. Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2023. 121 с.
URL: https://iod.gov.ua/content/docs/documentspdf/203/stem-steam-osvita--vid-teoriyi-do-praktiki--metodichniy-posibnik_.pdf
2. Аналіз стану утвердження української національної ідентичності: препринт / І. Д. Бех, К. О. Журба, Л. В. Канішевська, А. В. Корнієнко, Р. В. Малиношевський, О. Д. Рейпольська, О. В. Мусієнко. ІваноФранківськ: НАІР, 2024. 36 с.
3. Вдосконалення позашкільної освіти в умовах сучасних трансформацій: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (Кропивницький, 25 квітня 2025 р.) / Укладачі: Кравцова Т.О., Краснощок І.П. Кропивницький: РВВ ЦДУ ім. В. Винниченка, 2025. 159 с.
4. Вербицький В.В. Виховний потенціал закладів позашкільної освіти: методичний посібник / Володимир Вербицький. Київ: НЕНЦ, 2025. 376 с.
5. Готовність до професійного саморозвитку педагога Нової української школи : колективна монографія / за заг. ред. А. Л. Черній ; упор. В. М. Бордюк. Рівне : РОППО, 2023. 244 с.
6. Інноваційний розвиток позашкільної освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа» : методичний посібник / А. Е. Бойко, В. В. Вербицький, А. В. Корнієнко, О. В. Литовченко, В. В. Мачуський; за ред. В. В. Мачуського. Івано-Франківськ: НАІР, 2023. 223 с.
7. Інноваційні практики Нової української школи : навчально-методичний посібник / за заг. ред. А. Л. Черній ; упор. В. М. Бордюк, Т. М. Гавлітіна. Рівне : РОППО, 2023. 134 с.
8. Кремень В. Г., Гальченко М. С., Ільїн В. В. Філософія як засіб розвитку дитини: обдарованість, знання, творчість : навчальний посібник. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2023. 104 с.
9. Національна солідарність учнівської і студентської молоді в умовах війни і повоєнного часу: монографія / Журба К. О., Бех І. Д., Коломоєць Г. А., Трейтяк Д. В., Федоренко С. В., Шкільна І. М.; за ред. К.О. Журби. Івано-Франківськ: НАІР, 2025. 188 с.
10. Утвердження української національної та громадянської ідентичності Монографія / [Журба, К. О., Бех, І.Д., Бойко, С. М., Євтушок, В. А., Гаряча, С. А., Канішевська, Л.В., Кучинська, І. О. Кучинський, С. А. Лісовець, О. В., Нестайко, І. М., Павлова, Л. М, Рагозіна, В. В, Рейпольська, О.Д., Сеньовська, Н. Л., Толочко, С.В., Федоренко, С.В., Шкільна, І. Миколаївна and Ясько, В. А.]. Київ: «Компрінт», 2024. 232 с.

Додаткова література

1. Мова війни: нові слова, нові значення, нове сприйняття: практичний посібник/упоряд. М. Мазурок, Л. Заводна. Рівне: РОППО. 2023.

2. Організаційно-методичний кейс керівника гуртка сучасного закладу позашкільної освіти: рекомендації з ведення документації / упор. С. Б. Дубініна. Суми : ЦЕНТУМ СМР, 2024. 63 с.

3. Особливості реалізації особистісного потенціалу обдарованих учнів під час навчання в умовах воєнного стану : методичні рекомендації / К. А. Андросович, Л. І. Ткаченко, М. М. Міленіна. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2023. 42 с.

4. Павлюх В.В. Розвиток креативності в учнів різного віку. Кропивницький : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2023. 72 с.
URL: <https://znayshov.com/FR/23777/857.pdf> (дата звернення: 14.11.2025).

5. Первушевська І.О., Давидюк Н.Ю. Результати реалізації підготовчого етапу дослідницького проєкту «Допрофільна позашкільна освіта учнів закладів загальної середньої освіти» // Нова педагогічна думка, 2024. №4.

6. Психологічна діагностика обдарованості учнів : методичні рекомендації /М. Ю. Мельник, Н. А. Бельська. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2023. 246 с.

7. Розвиток креативності майбутніх учителів засобами ТРВЗ-технологій та STEM-освіти. *Соціально-педагогічні засади підготовки фахівців в умовах освітніх трансформацій*: монографія / Антонова О.Є., Антонов О.В, Вознюк О.В., Дубасенюк О.А., Левченко С.В., Самойленко О.А., Сидорчук Н.Г., Щерба Н.С., Яценко С.Л. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2023. С. 298- 354.

8. Сучасні підходи до виховання особистості дитини в закладах загальної середньої та позашкільної освіти : методичний poradnik / за ред. А.Л. Черній; упоряд. Н.Ю.Давидюк, Н.Г.Мінакова. Рівне : РОІППО, 2022. 86 с.

9. Теоретико-методичні засади діагностики чинників розвитку обдарованої особистості : методичний посібник / Н. А. Бельська, Ю. М. Ковальчук, М. Ю. Мельник; уклад. М. Ю. Мельник. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2024. 204 с.

10. Фемінітиви: потреба часу чи данина моді? Практичний посібник/упоряд. М. Мазурок, Л. Заводна. Рівне: РОІППО, 2025. 56 с.